מִלֵּב הָאֶפִּיקוֹרְסִים שֶׁאוֹמְרִים שֶׁמִּי שֶׁבָּרָא אוֹר לֹא בָּרָא חֹשֶׁךְ: **ב** [ג]אִם טָעָה וְאָמַר אֲשֶׁר בִּדְבָרוֹ מַעֲרִיב עֲרָבִים * וְנִזְכַּר (ב) מִיָּד וְאָמַר יוֹצֵר אוֹר, וְגַם סִיֵּם יוֹצֵר הַמְּאוֹרוֹת, יָצָא. אֲבָל אִם אָמַר בִּדְבָרוֹ מַעֲרִיב עֲרָבִים (ג) * וְלֹא אָמַר יוֹצֵר (ג) אוֹר, אוֹ לֹא סִיֵּם יוֹצֵר הַמְּאוֹרוֹת, לֹא יָצָא. וְאִם אָמַר יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרֵא חֹשֶׁךְ אֲשֶׁר בִּדְבָרוֹ מַעֲרִיב עֲרָבִים, וְגַם סִיֵּם מַעֲרִיב עֲרָבִים, לֹא יָצָא. הַגָּה: (ד) וְהוּא הַדִּין אִם לֹא אָמַר תְּחִלָּה (ה) רַק יוֹצֵר אוֹר, * אִם (ו) סִיֵּם מַעֲרִיב עֲרָבִים (ז) לֹא יָצָא (דברי עצמו לפרש כן הטור והרא"ש (פ"א סי' יד)). אֲבָל אִם סִיֵּם יוֹצֵר הַמְּאוֹרוֹת, כֵּיוָן שֶׁפָּתַח יוֹצֵר אוֹר (ח) יָצָא, אַף עַל פִּי (ט) שֶׁהִפְסִיק בְּמַעֲרִיב עֲרָבִים: **ג** [ד]יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהַקְּדֻשָּׁה שֶׁבְּיוֹצֵר, יָחִיד אוֹמְרָהּ, לְפִי שֶׁאֵינָהּ אֶלָּא סִפּוּר דְּבָרִים. [ה]וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁיָּחִיד (י) מְדַלְּגָהּ, וְאֵינָהּ נֶאֱמֶרֶת אֶלָּא בְּצִבּוּר. [ו]וְיֵשׁ לָחוּשׁ לְדִבְרֵיהֶם וְלִזָּהֵר שֶׁיָּחִיד יֹאמְרֶנָּה בְּנִגּוּן וּטְעָמִים כְּקוֹרֵא בַּתּוֹרָה. הַגָּה: וּכְבָר (יא) פָּשַׁט הַמִּנְהָג כִּסְבָרָא רִאשׁוֹנָה, וְיָחִיד אוֹמֵר

בְּאֵר הַגּוֹלָה: ג שָׁם לְפֵרוּשׁ הָרֹא"שׁ (פ"א סי' יד). ד תַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ יוֹנָה (יג. ד"ה ונקדשת) בְּשֵׁם רַבָּנֵי צָרְפַת וּקְצָת הַגְּאוֹנִים וְרַבָּם רַבֵּנוּ יוֹנָה וְהָרֹא"שׁ (פ"ג סי' יח) וּתְשׁוּבַת הָרַמְבַּ"ם (מהדו' בלאו סי' שיג) וּבְאָרְחוֹת חַיִּים (דין קדושה מיושב אות א) שֶׁכָּתְבוּ (של הרמב"ם) הֵעִיד עַל אָבִיו שֶׁחָזַר בּוֹ הֲלָכָה לְמַעֲשֶׂה. ה הָרַמְבַּ"ם פֶּרֶק ז' מֵהִלְכוֹת תְּפִלָּה (הי"ז) וְהָרַשְׁבָּ"א (בתשובה ח"א סי' ז) וְרַבֵּנוּ יְרוּחָם (נתיב ג ח"ג) וְהַמַּנְהִיג (דיני תפילה סי' לא) וְהָרַב נַטְרוֹנָאִי (הו"ד בהמנהיג שם) וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מוּרִירוֹנָא (הו"ד בשבלי הלקט סי' יג) וְרַבִּי בָּרוּךְ (הו"ד שם) וְהַזֹּהַר (ח"ב קלב:). ו הָרַשְׁבָּ"א (שם סי' ריא) וּתְרוּמַת הַדֶּשֶׁן סִימָן ח' וּבְסֵפֶר הַפַּרְדֵּס שֶׁכֵּן נָהֲגוּ.

בְּאֵר הֵיטֵב

רָאשֵׁי תֵּבוֹת ע"ב. וְכָל הַמְכַוֵּן בְּשֵׁמוֹת אֵלּוּ אֵינוֹ נִזּוֹק כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם. עֲטֶרֶת זְקֵנִים. לָאֵל בָּרוּךְ נְעִימוֹת, הַלָּמֶ"ד בְּקָמַ"ץ. וְלַמֶּלֶךְ אֵל חַי, הַלָּמֶ"ד בְּפַתָּ"ח. וְהָאֲרִ"י ז"ל (שם אות ה) כָּתַב כֻּלָּם בְּקָמַ"ץ. עַיֵּן יַד אַהֲרֹן (הגה"ט): **ב** (ג) **אוֹר.** פֵּרוּשׁ אַף עַל פִּי שֶׁסִּיֵּם כְּדִינוֹ, כֵּיוָן שֶׁתְּחִלָּתוֹ וְאֶמְצָעוֹ שֶׁלֹּא כַּדִּין, לֹא יָצָא. וְכָתַב מָגֵן אַבְרָהָם (סק"א) וְנִרְאֶה לִי שֶׁאִם לֹא נִזְכַּר עַד שֶׁגָּמַר אַהֲבָה רַבָּה לֹא יַפְסִיק, אֶלָּא יֹאמַר יוֹצֵר אוֹר אַחַר שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה, דְּסֵדֶר בְּרָכוֹת אֵינוֹ מְעַכֵּב כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב סִימָן ס' (ס"ג):

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

ב (ב) **מִיָּד.** [ג]דַּוְקָא מִיָּד דְּהַיְנוּ בְּתוֹךְ כְּדֵי דִּבּוּר, אֲבָל לְאַחַר כְּדֵי דִּבּוּר לֹא יָצָא, דְּלֹא קָאֵי הַבְּרָכָה שֶׁפָּתַח בָּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם עַל מַה שֶּׁחָזַר וְאָמַר יוֹצֵר אוֹר, כֵּיוָן שֶׁלֹּא אֲמָרוֹ מִיָּד, וּמַה שֶּׁכָּתַב אַחַר כָּךְ וְלֹא אָמַר יוֹצֵר אוֹר, הוּא הַדִּין אִם אֲמָרוֹ וְלֹא מִיָּד, כֵּן כָּתַב הַפְּרִי מְגָדִים (מש"ז סק"א) בְּשֵׁם הַבַּ"ח (ס"א), וְהַפְּרִישָׁה (סק"ג). אֲבָל בְּדֶרֶךְ הַחַיִּים (דיני ק"ש ס"י) פּוֹסֵק, דַּאֲפִלּוּ אִם לֹא נִזְכַּר עַד קָרוֹב לְסוֹף הַבְּרָכָה, מִכָּל מָקוֹם כֵּיוָן שֶׁלֹּא גָּמַר אוֹתָהּ אֵין צָרִיךְ לְהַתְחִיל מֵרֹאשׁ בִּרְכַּת יוֹצֵר אוֹר מֵחָדָשׁ, רַק יֹאמַר יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרֵא חֹשֶׁךְ וְכוּ' עַד סוֹף בִּרְכַּת יוֹצֵר הַמְּאוֹרוֹת וְיוֹצֵא בָּזֶה, וְכֵן יֵשׁ לִנְהֹג לְמַעֲשֶׂה כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד"ה ונזכר): (ג) **וְלֹא אָמַר וְכוּ'.** פֵּרוּשׁ אַף עַל פִּי שֶׁסִּיֵּם בָּרוּךְ אַתָּה ה' יוֹצֵר הַמְּאוֹרוֹת, כֵּיוָן שֶׁתְּחִלָּתוֹ וְאֶמְצָעוֹ שֶׁלֹּא כַּדִּין לֹא יָצָא, וְצָרִיךְ לַחֲזֹר לְרֹאשׁ בָּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם כַּסֵּדֶר עַד אַחַר יוֹצֵר הַמְּאוֹרוֹת. וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד"ה ולא אמר): (ד) **וְהוּא הַדִּין.** כְּלֵי עָלְמָא סוֹבְרִים כֵּן כַּמְבֹאָר בְּבֵית יוֹסֵף (ד"ה ואם טעה ואמר), דְּהַחֲתִימָה בְּוַדַּאי צְרִיכָה לִהְיוֹת כַּדִּין, וּמַה דְּנָקַט הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ מִתְּחִלָּה אוֹ לֹא סִיֵּם יוֹצֵר הַמְּאוֹרוֹת, אֵין כַּוָּנָתוֹ דַּוְקָא בְּאֹפֶן שֶׁטָּעָה וְאָמַר מִתְּחִלָּה אֲשֶׁר בִּדְבָרוֹ מַעֲרִיב עֲרָבִים, רַק נַקְטֵיהּ לְסִיוּמָא מִלְּתָא דְּרֵישָׁא. וְגַם מַה דְּנָקַט וְאִם אָמַר יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרֵא חֹשֶׁךְ אֲשֶׁר בִּדְבָרוֹ מַעֲרִיב עֲרָבִים וְכוּ', הוּא מִשּׁוּם דְּרָצָה לְסַיֵּם בְּסֵיפָא דְּאִם סִיֵּם יוֹצֵר הַמְּאוֹרוֹת יָצָא אַף עַל פִּי שֶׁהִפְסִיק בְּמַעֲרִיב עֲרָבִים, כַּמְבֹאָר בְּבֵית יוֹסֵף (שם): (ה) **רַק יוֹצֵר אוֹר.** פֵּרוּשׁ וְכָל נֹסַח שֶׁל הַבְּרָכָה, לְבַד שֶׁטָּעָה בְּהַחֲתִימָה, אַף עַל פִּי כֵן לֹא יָצָא, דְּהָא לֹא בֵּרַךְ בְּהַחֲתִימָה עַל הָאוֹר הַמַּתְחִיל לְהָאִיר בְּיוֹם זֶה: (ו) **סִיֵּם מַעֲרִיב עֲרָבִים.** וְאִם (א) תּוֹךְ כְּדֵי דִּבּוּר נִזְכַּר וְאָמַר יוֹצֵר הַמְּאוֹרוֹת יָצָא, אֲבָל אִם שָׁהָה אַחַר שֶׁאָמַר הַמַּעֲרִיב עֲרָבִים כְּדֵי דִּבּוּר לֹא יָצָא, אַף שֶׁאָמַר יוֹצֵר הַמְּאוֹרוֹת לְאַחַר כְּדֵי דִּבּוּר, וְיֹאמַר עוֹד הַפַּעַם מִבִּרְכַּת יוֹצֵר אוֹר מִתְּחִלָּתָהּ: (ז) **לֹא יָצָא.** [ג]וְאִם טָעָה וְלֹא נִזְכַּר עַד שֶׁהִתְחִיל אַהֲבָה רַבָּה, (ג) לֹא יַפְסִיק בֵּינְתַיִם, רַק יְסַיֵּם כַּסֵּדֶר בִּרְכַּת אַהֲבָה רַבָּה, [ד]וְאַחַר כָּךְ יֹאמַר יוֹצֵר אוֹר קֹדֶם קְרִיאַת שְׁמַע: (ח) **יָצָא.** תַּמְצִית זֶה הַסָּעִיף הוּא: דִּשְׁנֵי דְּבָרִים יֵשׁ בְּבִרְכַּת יוֹצֵר אוֹר דְּשַׁחֲרִית לְעִכּוּבָא, א' פְּתִיחַת הַבְּרָכָה אוֹ אֶמְצָעִיתָהּ צְרִיכָה לִהְיוֹת כַּדִּין, ב' חֲתִימַת הַבְּרָכָה. וְדַע דְּהוּא הַדִּין בְּבִרְכַּת מַעֲרִיב עֲרָבִים דְּעַרְבִית, כַּמְבֹאָר בִּבְרָכוֹת י"ב עַמּוּד א', עַיֵּן שָׁם: (ט) **שֶׁהִפְסִיק בְּמַעֲרִיב עֲרָבִים.** (ג) תּוֹךְ כְּדֵי דִּבּוּר שֶׁל פְּתִיחַת יוֹצֵר אוֹר, וְאָמַר כָּל הַנֹּסַח דְּעַרְבִית לְבַד הַחֲתִימָה, אַף עַל פִּי כֵן לֹא אָמְרִינַן שֶׁנֶּעֱקַר עַל יְדֵי זֶה הַתֵּבוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת שֶׁל יוֹצֵר אוֹר: **ג** (י) **מְדַלְּגָהּ.** רַק (ד) יֹאמַר וְאוֹמְרִים בְּיִרְאָה קָדוֹשׁ וְהָאוֹפַנִּים וְכוּ' וְאוֹמְרִים בָּרוּךְ. כָּתַב בִּפְרִי חָדָשׁ אֲפִלּוּ אִם הָיָה (יָכֹל) [יָחִיד] מִתְפַּלֵּל לְבַדּוֹ בִּשְׁבִיל שֶׁאֵחַר לָבוֹא, כֵּיוָן דְּאִיכָּא צִבּוּר אוֹמְרָם אֲפִלּוּ בְּלַחַשׁ לְכֻלֵּי עָלְמָא: (יא) **פָּשַׁט הַמִּנְהָג וְכוּ'.** וּבְבֵאוּר הַגְּרָ"א הִסְכִּים לַהֲלָכָה לְדֵעָה

בֵּאוּר הֲלָכָה

כְּדַעַת הָרַמְבַּ"ם (פ"א הי"ג) שֶׁלֹּא נָתַן קֶבַע לַבְּרָכוֹת, כְּבָר פָּסְקוּ רֹב הָאַחֲרוֹנִים וְכִמְעַט כֻּלָּן כְּדַעַת הָרֹא"שׁ (פ"א סי' י) וְהַטּוּר וְהַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ. **וְעַיֵּן בִּתְשׁוּבַת מִשְׁכְּנוֹת יַעֲקֹב** בְּסִימָן (ע"ז) [פ'] **שֶׁדַּעְתּוֹ נוֹטָה לְהַכְרִיעַ בְּדִיעֲבַד עַד חֲצוֹת, כְּמוֹ גַּבֵּי תְּפִלָּה** דְּקַיְמָא לָן לְקַמָּן בְּסִימָן פ"ט (ס"א) שֶׁאִם עָבַר הַזְּמַן תְּפִלָּה אַף עַל פִּי כֵן מִתְפַּלֵּל עַד חֲצוֹת, עַיֵּן שָׁם. [א]**וְאֶפְשָׁר שֶׁיֵּשׁ לִסְמֹךְ עַל זֶה לְעִנְיַן אִם הָיָה לוֹ אֹנֶס שֶׁלֹּא הָיָה יָכוֹל לִקְרוֹת הַבְּרָכוֹת עַד אַרְבַּע שָׁעוֹת,** כִּי מָצָאתִי בְּסֵפֶר מַהֲרִ"ל הִלְכוֹת תְּפִלָּה שֶׁכָּתַב בְּשֵׁם מַהֲרַ"שׁ שֶׁהַמִּנְהָג לְהָקֵל בְּנֶאֱנָס שֶׁלֹּא לְהַפְסִיד הַבְּרָכוֹת:

ב * **וְנִזְכַּר מִיָּד.** עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק"ב) הַדִּין שֶׁכָּתַב הַפְּרִי מְגָדִים בְּשֵׁם הַבַּ"ח וְהַפְּרִישָׁה וְטַעְמוֹ בָּזֶה. וּבֶאֱמֶת דְּבָרָיו אֵינָם מוּבָנִים, דְּהָא הָוֵי יוֹתֵר מִכְּדֵי דִּבּוּר, וְאַף אִם נֹאמַר דְּכַוָּנָתוֹ דִּמְצָרְפִין תֵּבַת יוֹצֵר אוֹר לְתֵבַת אֲשֶׁר בִּדְבָרוֹ וַהֲוֵי כְּאִלּוּ אָמַר אֲשֶׁר בִּדְבָרוֹ יוֹצֵר אוֹר, אַף עַל פִּי כֵן דְּבָרָיו צָרִיךְ עִיּוּן גָּדוֹל, דְּלֹא שַׁיָּךְ סְבָרָתוֹ כִּי אִם לְפִי הַסָּלְקָא דַּעְתָּךְ דִּגְמָרָא (יב.) דְּרָצָה לִפְשֹׁט הָאִבַּעְיָא [וּכְגִרְסַת הָרֹא"שׁ (פ"א סי' יד) וּפֵרוּשׁוֹ עַיֵּן שָׁם], אִם נָקַט כָּסָא דְּשִׁיכְרָא בִּידֵיהּ וְקָסָבַר דְּחַמְרָא הוּא, וּפָתַח בָּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן וְנִזְכַּר וְסִיֵּם שֶׁהַכֹּל נִהְיָה בִּדְבָרוֹ אִם יוֹצֵא בָּזֶה, מִי מְצָרְפִינַן תֵּבַת שֶׁהַכֹּל נִהְיָה בִּדְבָרוֹ לְהַשֵּׁם וּמַלְכוּת שֶׁאָמַר תְּחִלָּה, מִבְּרַיְתָא שֶׁאוֹמֶרֶת דְּאִם פָּתַח בְּשַׁחֲרִית בְּמַעֲרִיב עֲרָבִים וְסִיֵּם בְּיוֹצֵר אוֹר [הַיְנוּ שֶׁאָמַר בָּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בִּדְבָרוֹ מַעֲרִיב עֲרָבִים יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרֵא חֹשֶׁךְ וכו' עַד סוֹף בִּרְכַּת יוֹצֵר הַמְּאוֹרוֹת] דְּיוֹצֵא בָּזֶה, אַלְמָא דִּמְצָרְפִינַן אֲמִירָתוֹ שֶׁאָמַר יוֹצֵר אוֹר לְהַשֵּׁם וּמַלְכוּת שֶׁאָמַר מִתְּחִלָּה וְלֹא חָיְישִׁינַן לְמַה שֶּׁאָמַר בֵּינְתַיִם אֲשֶׁר בִּדְבָרוֹ מַעֲרִיב עֲרָבִים שֶׁהֵם תֵּבוֹת שֶׁאֵינָם לְעִנְיָנָא, הָתָם הוּא דְּשַׁיָּךְ סְבָרַת הַבַּ"ח, דְּהַבְּרַיְתָא אַיְּירֵי דַּוְקָא תּוֹךְ כְּדֵי דִּבּוּר, דְּאִי לָאו הָכִי בְּוַדַּאי לֹא אָמְרִינַן צֵרוּף וּכְמוֹ שֶׁפָּסַק הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ לְקַמָּן בְּסִימָן ר"ט סָעִיף ב', אֲבָל לְפִי מַה דְּדָחֵי הַגְּמָרָא הָאִבַּעְיָא וְסָבַר דִּבְעָלְמָא לֹא אָמְרִינַן צֵרוּף וְשָׁם כֵּיוָן דְּאָמַר רַבָּה בַּר עוּלָּא כְּדֵי לְהַזְכִּיר מִדַּת יוֹם בַּלַּיְלָה וּמִדַּת לַיְלָה בַּיּוֹם כִּי קָאָמַר בְּרָכָה וּמַלְכוּת מֵעִיקָּרָא אַתַּרְוַיְיהוּ קָאָמַר, מַה צָּרִיךְ לִכְדֵי דִּבּוּר. וְאֵין לִדְחוֹת דְּבָרֵינוּ דְּמִכֵּיוָן דְּבֶאֱמֶת פָּסְקִינַן הָאִבַּעְיָא לְקוּלָּא וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הָרִי"ף (ו.), אִם כֵּן סְבָרַת הַבְּרַיְתָא כִּפְשָׁטָא מִטַּעַם צֵרוּף וְלֹא אָמְרִינַן תּוּ הַסְּבָרָא דְּמֵעִיקָּרָא אַתַּרְוַיְיהוּ קָאָמַר, דְּזֶה אֵינוֹ, דְּטַעְמוֹ שֶׁל הָרִי"ף הוּא דְּמִכֵּיוָן דְּלֹא נִפְשְׁטָה הָאִבַּעְיָא אָזְלִינַן לְקוּלָּא בְּעִנְיַן דְּרַבָּנָן, וְאִם כֵּן מֵהֵיכִי תֵּיתֵי לָן לְהַחְמִיר בְּעִנְיָנֵנוּ, אַדְּרַבָּה זִיל לְאִידָךְ גִּיסָא. גַּם בְּבֵית יוֹסֵף (ד"ה ואם טעה ואמר) מַשְׁמַע דְּיָצָא אֲפִלּוּ לֹא נִזְכַּר מִיָּד, גַּם מִלִּישָׁנָא דְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ שֶׁכָּתַב אַחַר כָּךְ וְלֹא אָמַר יוֹצֵר אוֹר לֹא מַשְׁמַע כְּהַבַּ"ח, דִּלְדִידֵיהּ הֲוָה לֵיהּ לְאַשְׁמוֹעִינַן יוֹתֵר רְבוּתָא דַּאֲפִלּוּ אֲמָרוֹ וְלֹא מִיָּד. וְתֵרוּץ הַפְּרִי מְגָדִים בָּזֶה הוּא דּוֹחַק. וּמַה שֶּׁנָּקַט הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ וְנִזְכַּר מִיָּד, הָאֱמֶת יוֹרֶה דַּרְכּוֹ דְּהוּא מִשּׁוּם אוֹרְחָא דְּמִלְּתָא, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּעַצְמוֹ בְּבֵית יוֹסֵף (שם), וּבִפְרָט דְּיֵשׁ כַּמָּה דֵּעוֹת מֵהָרִאשׁוֹנִים דַּאֲפִלּוּ לֹא אָמַר כְּלָל יוֹצֵר אוֹר רַק שֶׁסִּיֵּם יוֹצֵר הַמְּאוֹרוֹת יָצָא, כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ לְקַמָּן (ד"ה ולא אמר), עַל כָּל פָּנִים בְּוַדַּאי יֵשׁ לְצָרֵף דַּעְתָּם לְהָקֵל לְעִנְיַן אִם לֹא אָמַר יוֹצֵר אוֹר מִיָּד, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סָעִיף קָטָן ב' בְּשֵׁם הַדֶּרֶךְ הַחַיִּים:

* **וְלֹא אָמַר יוֹצֵר אוֹר. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה** (סק"ג). וְהִנֵּה כָּל זֶה לְדַעַת הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ וְכָל הַפּוֹסְקִים הָאַחֲרוֹנִים [לְבַד הַפְּרִי חָדָשׁ שֶׁיֵּשׁ לוֹ שִׁיטָה אַחֶרֶת בְּכָל זֶה] דִּתְרַוַיְיהוּ בָּעִינַן שֶׁיִּהְיוּ כַּדִּין, א' פְּתִיחַת הַבְּרָכָה אוֹ אֶמְצָעִיתָהּ, ב' חֲתִימַת הַבְּרָכָה, [ה]**וְהַגְּרָ"א בְּבֵאוּרוֹ הִשִּׂיג עַל פְּסַק הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ** בְּכַמָּה רְאָיוֹת, **וּפָסַק לְעִקָּר כְּדַעַת הָרַשְׁבָּ"א** (ד"ה והראב"ד) **הַמּוּבָא בְּבֵית יוֹסֵף** (שם), **דְּתָלוּי רַק בַּחֲתִימַת הַבְּרָכָה לְבַד, שֶׁאִם חָתַם כַּדִּין יָצָא. גַּם בְּמִלְחֲמוֹת לְהָרַמְבַּ"ן** (ו: ד"ה אמר הכותב כבוד) **מְבֹאָר לְגִרְסָתוֹ כְּדַעַת הָרַשְׁבָּ"א** דְּאִם סִיֵּם יוֹצֵר הַמְּאוֹרוֹת אַף שֶׁלֹּא אָמַר בַּתְּחִלָּה רַק מַעֲרִיב עֲרָבִים, אַף עַל פִּי כֵן יָצָא:

* **אִם סִיֵּם מַעֲרִיב עֲרָבִים וְכוּ'.** עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סָעִיף קָטָן ו'. (דְּדַעַת) [וְדַעַת] הַבַּ"ח דְּלֹא יוֹעִיל אַף אִם יְסַיֵּם תֵּכֶף יוֹצֵר הַמְּאוֹרוֹת. וְהוּא לְפֶלֶא, דְּלֹא גָּרַע דָּבָר זֶה מִמִּי שֶׁאוֹחֵז כּוֹס שֶׁל שֵׁכָר בְּיָדוֹ וְסָבַר שֶׁהוּא יַיִן וּבֵרַךְ בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן וְתוֹךְ כְּדֵי דִּבּוּר נִזְכַּר וְסִיֵּם שֶׁהַכֹּל נִהְיָה בִּדְבָרוֹ, דִּמְבֹאָר לְקַמָּן בְּסִימָן ר"ט סָעִיף ב' דְּיוֹצֵא, וְאַף שֶׁרָאִיתִי בְּאֵיזֶה אַחֲרוֹן שֶׁדָּחָה קְצָת רְאָיָה זוֹ, לֹא נְהִירִין דְּבָרָיו. וְכֵן מְבֹאָר לְהֶדְיָא בְּתַלְמִידֵי רַבֵּנוּ יוֹנָה בִּבְרָכוֹת שָׁם בְּסוֹף הָעִנְיָן (ו. ד"ה אע"פ) דְּיוֹצֵא וְלֹא חָיְישִׁינַן לְהַהַפְסָקָה שֶׁל מַעֲרִיב עֲרָבִים, עַיֵּן שָׁם:

שַׁעַר הַצִּיּוּן

ב (א) דֶּרֶךְ הַחַיִּים (דיני ק"ש סי"ב) וּפְרִישָׁה (סק"ג), דְּלֹא כְּבַ"ח (ס"א) שֶׁמַּחְמִיר בְּכָל עִנְיָן וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד"ה אם סיים): (ב) דֶּרֶךְ הַחַיִּים (שם סי"ג) בְּשֵׁם הָרַשְׁבָּ"א (יא. ד"ה והא דגרסי', עיי"ש), דְּלֹא כְּמָגֵן אַבְרָהָם (סק"א), עַיֵּן שָׁם: (ג) פְּרִי מְגָדִים (מש"ז סק"א): **ג** (ד) מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ג):

ליקוטי דברי הרב: א] ובשו"ע הרב (ס"י) לא חילק בין היה לו אונס ללא היה לו אונס. **ב]** ובשו"ע הרב (ס"א) כתב: ואם טעה וכו' ונזכר וכו' 'מיד' ואמר וכו' יצא, אבל אם אמר וכו' ולא אמר (מיד) יוצר אור וכו' לא יצא. עכ"ל. ולפי המוסגר שגורס תיבת 'מיד', מבואר דס"ל להשו"ע הרב כהב"ח והפרישה, דדוקא מיד אפשר לתקן. **המשך בסוף הספר**

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

ז תְּשׁוּבַת הָרֹא"ש כְּלָל ד' סִימָן י"ט. ח רַבֵּנוּ יוֹנָה (לג: ד"ה ולענין) בְּשֵׁם רַמְבַּ"ם (ברכות פ"א ה"י) וְרַמַ"ה (הובא בריבב"ן יא: ד"ה כבר) וְרַמְבַּ"ן (שם).

אוֹתָהּ. (יב) וּכְשֶׁעוֹנִין קְדֻשָּׁה זֹאת אוֹמְרִים אוֹתָהּ (יג) בְּקוֹל (ג) [ג] רָם (הגהת מיימוני בנוסח התפלות (מלר ספרטא פומ ג)):

ד (יד) [ז]בָּרְכַת יוֹצֵר וְעַרְבִית אוֹמֵר (טו) * עִם הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר * בְּנַחַת. הַגָּהָה: וְיֵשׁ לְהַסְפִּיק (טז) קֹדֶם שֶׁיִּסְיַּם הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר (יז) וְיַעֲנֶה אָמֵן (יח) אַחַר שְׁלִיחַ צִבּוּר. וּמִיהוּ אִם לֹא אָמָרָהּ, רַק (יט) שָׁמְעָהּ מִשְּׁלִיחַ צִבּוּר, יָצָא, דִּבְרָכוֹת (כ) אֲלוּ הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר מוֹצִיא הַיָּחִיד אַף עַל פִּי (כא) שֶׁהוּא בָּקִי ((הגהת) מיימוני פרק א' מהלכות ברכות (ס"ק), רוקח סימן רי"ח). מִיהוּ אֵין הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר מוֹצִיא (כב) הַיָּחִיד (כג) * בְּפָחוֹת (ד) מַעֲשָׂרָה (הרבנו יונה פרק מי שמתו (יג: ד"ה ויש)). * [ח]וְלֹא יַעֲנֶה אָמֵן אַחַר סִיּוּם הַבּוֹחֵר בְּעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה, מְשׁוּם (כד) דְּהָוֵי

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

ג [ג] רָם. עַיֵּן בְּאֵר הַיטֵב סִימָן ק"כ, בְּקִדֻּשָּׁה זוֹ אִם הָיָה יוֹשֵׁב וְעָמַד הֵרֵי זֶה טוֹעֶה, אֲבָל אִם הָיָה עוֹמֵד וְיָשַׁב נָכֹר שֶׁאֵינוֹ חָכָם. עַיֵּן שָׁם. וּמְגַן אַבְרָהָם (סק"ב) כָּתַב בְּשֵׁם הַגָּאוֹן (ענין מצות ציצית וקשירתו) דַּוְקָא בְּרוּרָה וּבִנְעִימָה קְדוּשָׁה' הַדַּל"ת בְּחוֹלֹם. שְׁרֵי בְּנָטָה הַגְּדוֹלָה (הגב"י סק"ג) וּפְרֵי חָדָשׁ וְעוֹלַת תָּמִיד (סק"א) וְהַיַּד אַהֲרֹן (הגב"י). כְּשֶׁמַּפְסִיק לְאַרְבַּע פָּנּוֹת הָאָרֶץ יֵשׁ הָאַרְבַּע צִיצִית בְּיָדוֹ הַשְּׂמָאלִית וְיַנִּיחַם עַל לִבּוֹ עַד פָּרָשַׁת 'יֹאמַר', וְאִז יַנִּיחַם בְּיַד יְמִינוֹ עַד שֶׁיְּגִיעַ לִ'חַיִּים וְקַיָּמִים', וְיִנְשָׁקֵם וְיַנִּיחֵם: ד (ז) מַעֲשָׂרָה. דַּוְקָא

בַּאֵר הֵיטֵב

ג (ג) רָם. כָּתַב הָרַמַ"ע סִימָן ק"כ, בְּקִדֻּשָּׁה זוֹ אִם הָיָה יוֹשֵׁב וְעָמַד הֵרֵי זֶה טוֹעֶה, אֲבָל אִם הָיָה עוֹמֵד וְיָשַׁב נָכֹר שֶׁאֵינוֹ חָכָם. עַיֵּן שָׁם. וּמְגַן אַבְרָהָם (סק"ב) כָּתַב בְּשֵׁם הַגָּאוֹן (ענין מצות ציצית וקשירתו) דַּוְקָא בְּרוּרָה וּבִנְעִימָה קְדוּשָׁה' הַדַּל"ת בְּחוֹלֹם. שְׁרֵי בְּנָטָה הַגְּדוֹלָה (הגב"י סק"ג) וּפְרֵי חָדָשׁ וְעוֹלַת תָּמִיד (סק"א) וְהַיַּד אַהֲרֹן (הגב"י). כְּשֶׁמַּפְסִיק לְאַרְבַּע פָּנּוֹת הָאָרֶץ יֵשׁ הָאַרְבַּע צִיצִית בְּיָדוֹ הַשְּׂמָאלִית וְיַנִּיחַם עַל לִבּוֹ עַד פָּרָשַׁת 'יֹאמַר', וְאִז יַנִּיחַם בְּיַד יְמִינוֹ עַד שֶׁיְּגִיעַ לִ'חַיִּים וְקַיָּמִים', וְיִנְשָׁקֵם וְיַנִּיחֵם: ד (ז) מַעֲשָׂרָה. דַּוְקָא

בֵּאוּר הֲלָכָה

ד * עִם הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס"ק טו). וְעַיֵּן בְּטוּר וּבִית יוֹסֵף (ד"ה כתב א"א) שֶׁכָּתַב בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָרֹא"ש (בתשובה כלל ד סי' יט) דְּאִם הָיָה מְכַוֵּן לְדִבְרֵי שְׁלִיחַ צִבּוּר בִּשְׁתֵּיקָה וּבְאֶמְצַע הַבְּרָכָה הָיָה פּוֹנֶה לִבּוֹ לִדְבָרִים אֲחֵרִים, הִפְסִיד הַכַּוָּנָה, שֶׁהִפְסִיק בְּאֶמְצָעִיתָהּ, שֶׁכָּל שֶׁהוּא סוֹמֵךְ עַל הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר צָרִיךְ לְכַוֵּן לִבּוֹ לְכָל מַה שֶּׁהוּא אוֹמֵר וְלֹא יִפְנֶה לִבּוֹ לִדְבָרִים אֲחֵרִים, שֶׁאִם לֹא כֵּן לֹא יָצָא. אֲבָל כְּשֶׁהוּא קוֹרֵא בְּפִיו, אַף אִם קָרֵב מִקְצָתָהּ בְּלֹא כַּוָּנָה, יָצָא. וְצָרִיךְ עַיִן גָּדוֹל לְפִי מַה דְּקַיְּימָא לָן (סוכה לח:) שׁוֹמֵעַ כְּעוֹנֶה וְהָרֵי כְּאִלּוּ אָמַר מֻפְלָא בְּפִיו וְכִדְמוּכָח בְּרָכוֹת דף כ' עמוד ב' בְּתוֹסָפוֹת דִּבּוּר הַמַּתְחִיל כְּדַאֲשְׁכְּחָן, אִם כֵּן אֲפִלּוּ אִם נִתְכַּוֵּן מַה שֶּׁבְּאֶמְצַע פָּנָה לִבּוֹ לִדְבָרִים אֲחֵרִים כְּאִלּוּ דִּלֵּג בְּאֶמְצַע, מַאי הָוֵי, וְהָא כְּתַב הָרַשְׁבָּ"א בִּבְרָכוֹת פֶּרֶק קַמָּא (י"א. ד"ה ת"ל וד"ה אלא וד"ה ומקום) וְהוּבָא מִקְצָתוֹ בְּשִׁמְעוֹן קפ"ז (ב"י ד"ה ואם לא אמר) דְּאִם שָׁנָה וְדִלֵּג הָרִבּוֹי בְּאֶמְצַע בְּרָכוֹת הָאֲחֲרוֹנוֹת, דְּיָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ, וְלֹא אָמַר (מ:) שֶׁהַמְשָׁנֶה מִפִּסְבָּצַע פִּסְבָּצַע חֲכָמִים לֹא יָצָא אֶלָּא כְּשֶׁשָּׁנָה בְּפִתְיחָתָן אוֹ בְּחִתּוּמָתָן, אֲבָל שֶׁאֵר הַנֶּפֶשׁ אֵינוֹ מְעַכֵּב אֶלָּא הַתֵּבוֹת שֶׁפֵּרְשׁוּ חֲכָמִים בָּהֶן, כְּגוֹן מַה שֶּׁאָמְרוּ (סט.) בְּרִית וְתוֹרָה וּמַלְכוּת בִּבְרָכַת הַמָּזוֹן, וּכְגוֹן הַזְּכָרַת יְצִיאַת מִצְרַיִם וּמַלְכוּת וּקְרִיעַת יַם סוּף וּמַכַּת בְּכוֹרוֹת בָּאֱמֶת וְיַצִּיב (ירושלמי ברכות פ"א ה"ח), וְכָל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה. וְאֵין לוֹמַר דְּחִשְׁבִינן מַה שֶּׁבְּאֶמְצַע פָּנָה לִבּוֹ לִדְבָרִים אֲחֵרִים כְּאִלּוּ הִפְסִיק מִמַּשׁ בְּפִיו כְּמוֹ דְּחִשְׁבִינַן כָּל הַבְּרָכָה כְּאִלּוּ אָמַר בְּפִיו, וְדִקְדֵּק בָּזֶה מִקְצַת לְשׁוֹן הָרֹא"ש שֶׁהִפְסִיק, עַיֵּן שָׁם, אֲבָל זֶה אֵינוֹ, חָדָא דְּאִפְלוּ הִפְסִיק מִמַּשׁ בְּאֶמְצַע בְּרָכָה אֵין הַדִּין בְּרוּר דְּצָרִיךְ לַחְזֹר וּלְבָרֵךְ, עַיֵּן בְּנִשְׁמַת אָדָם (ח"א) בְּכְלָל כ"ה (סק"ב). וְעוֹד דִּבְשִׁלְמָא תְּחִלַּת הַבְּרָכָה וְסוֹפָהּ שֶׁשָּׁמַע מֵאֲחֵר שֶׁהוֹצִיא בְּפִיו וְהִתְכַּוֵּן לְהוֹצִיאוֹ בָּזֶה, נִיחָא מַה דְּחִשְׁבִינַן לֵיהּ גַּם כֵּן כְּאִלּוּ הוֹצִיאוֹ בְּפִיו, אֲבָל מַה שֶּׁבְּאֶמְצַע פָּנָה לִבּוֹ לִדְבָר אַחֵר אֵינוֹ כִּי אִם הִרְהוּר בְּעָלְמָא, וַאֲפִלּוּ מֵאֵן דְּאִית לֵיהּ הִרְהוּר כְּדִבּוּר דְּמֵי (כ:) הוּא רַק בְּמַחֲשָׁבָה בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ אֵינָהּ חֲבוּת שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע אוֹ תְּפִלָּה וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, אֲבָל לֹא הִרְהוּר בְּעָלְמָא כְּאֵינָהּ דָּבָר, וְגַם הִרְאֹ"ש בְּעַצְמוֹ פָּסַק בְּפֶרֶק מִי שֶׁמֵּתוּ (פ"ב סי' יג) דְּהִרְהוּר לָאו כְּדִבּוּר דָּמֵי. וְאוּלַי דְּכַוָּנַת הָרֹא"ש לוֹמַר דְּלֹא יָצָא יְדֵי מִצְוָה מִן הַמֻּבְחָר, וּכְעֵין מַה שֶּׁכָּתַב הַבַּיִת יוֹסֵף בְּסִימָן נ"ח (ד"ה מי שהוא) בְּשֵׁם הָרַשְׁבָּ"א (ח: ד"ה ולענין קריאה) עַל מַה שֶּׁאָמְרוּ (יומא לז:) הַקּוֹרֵא אֶת שְׁמַע עִם אַנְשֵׁי מִשְׁמָר לֹא יָצָא, עַיֵּן שָׁם:

* בְּנַחַת. וְעַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס"ק טו). וְנִרְאֶה לִי דְּלֹא אָמַר הָרֹא"ש (בתשובה שם) דְּבָר זֶה כִּי אִם בִּזְמַנּוֹ שֶׁהָיוּ נוֹהֲגִין עַדַיִן הָעוֹלָם לְצֵאת בִּבְרָכַת הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הַגְּרַ"א, עַל כֵּן הוּא שֶׁהֶחְמִיר עַל עַצְמוֹ לֶאֱמֹר בְּפִיו עִם הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר הָאָרֹךְ לֶאֱמֹר בְּנַחַת שֶׁלֹּא לְהַגְבִּיהַּ קוֹלוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא לְקַלְקֵל בָּזֶה לִשְׁאָרֵי אֲנָשִׁים הַשּׁוֹמְעִים וּמְכַוְּנִים לָצֵאת בִּבְרַכַת הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר. וְגַם אֶפְשָׁר דְּמִשְּׁעַת זֶה הָיָה מְמַהֵר לְסַיֵּם הַבְּרָכָה וְלַעֲנוֹת אָמֵן אַחַר הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר כְּמוֹ שְׁמוּבָא בְּשׁוּר, כְּדֵי שֶׁלֹּא לְפָרֵשׁ עַצְמוֹ מִן הַצִּבּוּר שְׁצָרִיכִין כֻּלָּן לְכַתְּחִלָּה לַעֲנוֹת אָמֵן אַחַר הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר. וְאֶפְשָׁר אַף לְעִיכּוּבָא, דְּכֻלָּהוּ הָכִי לֹא יַצְאוּ בִּבְרָכָתוֹ, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַבֵּנוּ יוֹנָה בְּפֶרֶק מִי שֶׁמֵּתוּ (יג: ד"ה ויש) וְהוּבָא בְּסִימָן זֶה בְּמַגֵּן אַבְרָהָם פְּסִיק רֵישָׁא סִימָן ק"ד, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּהֵיפוּךְ שֶׁנְּהוּג שֶׁכָּל אֶחָד מִבָּרַךְ לְעַצְמוֹ בְּרָכַת קְרִיאַת שְׁמַע:

* בְּפָחוֹת מֵעֲשָׂרָה. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס"ק כג) בְּמֶה שֶׁכָּתַבְנוּ לְעִנְיַן בְּרָכַת הַשַּׁחַר בְּשֵׁם הַלְּבוּשׁ, וְהוּא בְּסוֹף סִימָן ו'. הֲכֵי דְּאִי אָמַר מֻפְלָא בְּפִיו עִם הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר וּכְמוֹ אִם בִּזְמַנּוֹ שֶׁהַחֲמִיר עַל עַצְמוֹ לֶאֱמֹר בְּפִיו עִם הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר הָאָרֹךְ לֶאֱמֹר בְּנַחַת שֶׁלֹּא לְהַגְבִּיהַּ קוֹלוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא לְקַלְקֵל בָּזֶה לִשְׁאָרֵי אֲנָשִׁים הַשּׁוֹמְעִים וּמְכַוְּנִים לָצֵאת בִּבְרַכַת הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר. וְגַם אֶפְשָׁר דְּמִשְּׁעַת זֶה הָיָה מְמַהֵר לְסַיֵּם הַבְּרָכָה וְלַעֲנוֹת אָמֵן אַחַר הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר כְּמוֹ שְׁמוּבָא בְּשׁוּר, כְּדֵי שֶׁלֹּא לְפָרֵשׁ עַצְמוֹ מִן הַצִּבּוּר שְׁצָרִיכִין כֻּלָּן לְכַתְּחִלָּה לַעֲנוֹת אָמֵן אַחַר הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר. וְאֶפְשָׁר אַף לְעִיכּוּבָא, דְּכֻלָּהוּ הָכִי לֹא יַצְאוּ בִּבְרָכָתוֹ, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַבֵּנוּ יוֹנָה בְּפֶרֶק מִי שֶׁמֵּתוּ (יג: ד"ה ויש) וְהוּבָא בְּסִימָן זֶה בְּמַגֵּן אַבְרָהָם אוֹרַח סִימָן ר"ו, דְּבָר שֶׁאֵין כֵּן בְּהֵיפוּךְ שֶׁנְּהוּג שֶׁכָּל אֶחָד מִבָּרַךְ לְעַצְמוֹ בְּרָכַת קְרִיאַת שְׁמַע:

* בְּפָחוֹת מֵעֲשָׂרָה. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס"ק כג) בְּמֶה שֶׁכָּתַבְנוּ לְעִנְיַן בְּרָכַת הַשַּׁחַר בְּשֵׁם הַלְּבוּשׁ, וְהוּא בְּסוֹף סִימָן ו'. הֲכֵי דְּאִי אָמַר מֻפְלָא בְּפִיו עִם הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר וּכְמוֹ אִם בִּזְמַנּוֹ שֶׁהַחֲמִיר עַל עַצְמוֹ לֶאֱמֹר בְּפִיו עִם הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר הָאָרֹךְ לֶאֱמֹר בְּנַחַת שֶׁלֹּא לְהַגְבִּיהַּ קוֹלוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא לְקַלְקֵל בָּזֶה לִשְׁאָרֵי אֲנָשִׁים הַשּׁוֹמְעִים וּמְכַוְּנִים לָצֵאת בִּבְרַכַת הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר. וְגַם אֶפְשָׁר דְּמִשְּׁעַת זֶה הָיָה מְמַהֵר לְסַיֵּם הַבְּרָכָה וְלַעֲנוֹת אָמֵן אַחַר הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר כְּמוֹ שְׁמוּבָא בְּשׁוּר, כְּדֵי שֶׁלֹּא לְפָרֵשׁ עַצְמוֹ מִן הַצִּבּוּר שְׁצָרִיכִין כֻּלָּן לְכַתְּחִלָּה לַעֲנוֹת אָמֵן אַחַר הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר. וְאֶפְשָׁר אַף לְעִיכּוּבָא, דְּכֻלָּהוּ הָכִי לֹא יַצְאוּ בִּבְרָכָתוֹ, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַבֵּנוּ יוֹנָה בְּפֶרֶק מִי שֶׁמֵּתוּ (יג: ד"ה ויש) וְהוּבָא בְּסִימָן זֶה בְּמַגֵּן אַבְרָהָם אוֹרַח סִימָן ר"ו, דְּבָר שֶׁאֵין כֵּן בְּהֵיפוּךְ שֶׁנְּהוּג שֶׁכָּל אֶחָד מִבָּרַךְ לְעַצְמוֹ בְּרָכַת קְרִיאַת שְׁמַע:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

הָאַחֲרוֹנָה. וּלְפִי שֶׁאֵין לָזוּז מֵהַמְּנְהָג, נָכוֹן לְהַדֵּר אִם אוֹמֵר בְּיָחִיד לֶאֱמֹר בְּנִגּוּן וּטְעָמִים כְּקוֹרֵא פְּסוּקִים, וְכֵן כָּתַב הַפְּרִי מְגַדִּים (א"א סק"ד) בְּשֵׁם הַלְּבוּשׁ שָׁטוֹב לְהַדֵּר בָּזֶה: (יב) וּכְשֶׁעוֹנִין וְכוּ'. וְקֻדֻּשָּׁה זוֹ א]אִם אָפְשָׁר, (ס) טוֹב לוֹמַר מֵישָׁכ: (יג) בְּקוֹל רָם. דַּוְקָא בְּצִבּוּר, אֲבָל בְּיָחִיד אוֹמֵר בְּלַחַשׁ, כֵּן כָּתַב בְּאֵלִיָּה רַבָּה (סק"ד). אֲבָל בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (סק"ג) כָּתַב שֶׁאֵין קְפִידָא אַף בְּיָחִיד אִם יֹאמְרָהּ בְּקוֹל רָם: ד (יד) בִּרְכַּת יוֹצֵר. וְהוּא הַדִּין לְכָל הַבְּרָכוֹת דְּקְרִיאַת שְׁמַע: (טו) עִם הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר. דְּאַף דְּמִדִּינָא יָכוֹל לְכַוֵּן לְצֵאת בִּבְרָכַת הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר אֲפִלּוּ הַבָּקִי, דְּדַוְקָא בְּתְפִלָּה אֵין הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר מוֹצִיא אֶת הַבָּקִי וּכְדִלְקַמָּן בְּסִימָן קכ"ד (ס"א) מִשּׁוּם דְּרַחֲמֵי נִינְהוּ וְצָרִיךְ כָּל אֶחָד לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל עַצְמוֹ, מִכָּל מָקוֹם יֵשׁ רָגִיל לוֹמַר עִם הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר בְּנַחַת, (ו) שֶׁכֵּיוָן שֶׁהֵם בְּרָכוֹת אֲרֻכּוֹת אֵין אָדָם יָכוֹל לְכַוֵּן תְּדִיר עִם הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר בִּשְׁתֵּיקָה. וְהַיּוֹם אֵין נוֹהֲגִין לְזַהֵר לוֹמַר דַּוְקָא בְּנַחַת. וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד"ה בנחת): (טז) קֹדֶם. דְּבָאֶמְצַע אָסוּר לַעֲנוֹת אָמֵן כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאֵר בְּסִימָן ס"ו (ס"ג ובמ"ב ס"ק כג): (יז) וְיַעֲנֶה אָמֵן. אֲבָל (ו) בְּרוּךְ הוּא וּבְרוּךְ שְׁמוֹ לֹא יֹאמַר, דַּאֲפִלּוּ בִּפְסוּקֵי דְזִמְרָה לֹא יַפְסִיק לָזֶה, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם בְּסִימָן קכ"ד (סק"ט): (יח) אַחַר שְׁלִיחַ צִבּוּר. ג]וְהוּא הַדִּין (ס) אִם שָׁמַע סוֹף בְּרָכָה מֵאָדָם אַחֵר בֵּין בְּרָכָה זוֹ וּבֵין בְּרָכָה אַחֶרֶת: (יט) שָׁמְעָהּ מִשְּׁלִיחַ צִבּוּר. וְדַוְקָא אִם כֵּנֵן לְצֵאת וְהַשְּׁלִיחַ צִבּוּר הִתְכַּוֵּן לְהוֹצִיאוֹ, וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן ו' סָעִיף ד': (כ) אֲפִלּוּ. שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע, וְהוּא הַדִּין לְכָל הַבְּרָכוֹת וּכְדִלְעֵיל בְּסוֹף סִימָן ו', [וְעַיֵּן שָׁם בְּפְרֵי חָדָשׁ וּבְסִימָן ח' סָעִיף ה' עַיֵּן שָׁם בְּמַחֲצִית הַשֶּׁקֶל (סק"ח) וּבְאַרְצוֹת הַחַיִּים (לב הארח סי' ח' ס"ק לא)], וְסִימָן רי"ט סָעִיף ה' וְסִימָן רצ"ח סָעִיף י"ד], לְבַד מִבְּרָכוֹת שֶׁל תְּפִלָּה דְּאֵין הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר מוֹצִיא אֶת הַבָּקִי וּכְדִלְקַמָּן בְּסִימָן קכ"ד (ס"א): (כא) שֶׁהוּא בָּקִי. וַאֲפִלּוּ אִם יָצָא כְּבָר מוֹצִיא וּכְדִלְקַמָּן בְּסִימָן ס"ט (ס"א). וְהוּא הַדִּין בְּכָל הַבְּרָכוֹת וּכְדִלְקַמָּן בְּסִימָן תקפ"ה (ס"ב) וּבְסִימָן תרצ"ב (ס"ג), לְבַד מִבִּרְכַת הַנֶּהֱנִין דְּמִי שֶׁיָּצָא אֵין יָכוֹל לְהוֹצִיא אֶת הָאַחֵר שֶׁהוּא מְחֻיָּב עַדַיִן בִּבְרָכָה וּכְדִלְקַמָּן בְּסִימָן רי"ג סָעִיף ב', וַאֲפִלּוּ לְמִי שֶׁאֵינוֹ בָּקִי: (כב) הַיָּחִיד. אֲפִלּוּ (ט) אִם אֵינוֹ בָּקִי: (כג) בְּפָחוֹת מֵעֲשָׂרָה. וְהוּא דַּוְקָא לְעִנְיַן בְּרָכַת קְרִיאַת שְׁמַע, וְגַם בִּבְרָכַת הַשַּׁחַר הַלְּבוּשׁ (ס"ו ס"ק ו' ד"ה מַחְמִיר בִּבְרָכַת קְרִיאַת שְׁמַע [וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד"ה בפחות)], אֲבָל שְׁאָר בְּרָכוֹת כְּגוֹן בִּרְכַת הַמָּזוֹן וּבִרְכַת הַנֶּהֱנִין, אֲפִלּוּ יָחִיד מוֹצִיא אֶת הַיָּחִיד אֲפִלּוּ לְבָקִי וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן ח' (ס"ה ובמ"ב ס"ק יא, יד). אַף בִּבְרָכַת הַנֶּהֱנִין יֵשׁ כַּמָּה חִלּוּקִים, דִּבְבִרְכָה רִאשׁוֹנָה שֶׁל הַלֶּחֶם וְהַיַּיִן לְכַלִּי עָלְמָא הַדִּין כְּמוֹ שָׁכָּתַבְנוּ וְכַדְּאִיתָא בְּרֵישׁ סִימָן קצ"ג סָעִיף א', אַף צָרִיךְ שֶׁיִּשְׁקְבְּעוּ אֶת עַצְמָם לָזֶה, דַּהֵינוּ שֶׁיֵּשְׁבוּ יַחַד. וּלְעִנְיַן בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, אִם רַק שְׁנַיִם אֲכָלוּ, מִצְוָה לְחַלֵּק וּלְבָרֵךְ כָּל אֶחָד לְעַצְמוֹ, אִם לֹא שֶׁאֶחָד אֵינוֹ בָּקִי וְאֵז יוֹצִיא אוֹתוֹ הַבָּקִי וְכַדְּאִיתָא בְּסִימָן קצ"ג (שם) עַיֵּן שָׁם. וּבִשְׁאָרֵי דְּבָרִים חוּץ מִפַּת וְיַיִן, בֵּין בִּבְרָכָה רִאשׁוֹנָה וּבֵין בִּבְרָכָה אַחֲרוֹנָה יֵשׁ דֵּעוֹת בֵּין הַפּוֹסְקִים אִם אֶחָד יָכוֹל לְהוֹצִיא חֲבֵרוֹ וּכְדִלְקַמָּן בְּסִימָן רי"ג (ס"א), עַיֵּן שָׁם: (כד) דְּהָוֵי הִפְסֵק. בֵּין קְרִיאַת שְׁמַע לְהַבְּרָכָה, כְּמוֹ שֶׁאָסוּר לְהַפְסִיק בֵּין כָּל דָּבָר מִצְוָה אוֹ הֶנְאָה שֶׁמְּבָרְכִין עָלָיו לְהַבְּרָכָה שֶׁלְּפָנָיו, אֲבָל

(ס) עַיֵּן בְּאֵר הַיטֵב (סק"ג): ד (ו) בֵּית יוֹסֵף (ד"ה כתב א"א): (ז) אֲחֲרוֹנִים: (מ) פְּרִי מְגַדִּים בְּסִימָן נ"א (א"א סק"ג): (מ) מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ה) בְּשֵׁם תַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ יוֹנָה (יג: ד"ה ויש):

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] וכן כתב בשו"ע הרב (ס"ב), אלא שביאר שהכוונה היא שאם היה יושב מתחלה, לא יעמוד לקדושה כמו בקדושה שבתפלה. אבל אם היה עומד לא יישב [וראה בבאר היטב (סק"ג) בשם הרמ"ע]. ב] ובשו"ע הרב סימן ס"ו (ס"ה) כתב שאין עונים בין הפרקים אמן רק אחר ברכת התורה והאל הקדוש ושומע תפלה שיש להם דין דבר שבקדושה [וכדין באמצע הפרק].

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הַפֶּסַח (וַעַיִן לְקַמָּן (כה) סִימָן (ה) [ה] ס״א (פ״ג)): ה * ט״אִם טָעָה בִּבְרָכַת יוֹצֵר בְּעִנְיַן שֶׁצָּרִיךְ לַעֲמֹד אַחַר (כו) תַּחְתָּיו, אִם טָעָה (כז) מִקְּדֻשָּׁה וְאֵילָךְ, אֵין הַשֵּׁנִי צָרִיךְ לְהַתְחִיל אֶלָּא מִמָּקוֹם (ו) שֶׁפָּסַק. הַגָּהּ: דְּהַיְינוּ שְׁמַתְחִיל מִקְּדֻשָּׁה (ז) (כח) וְאֵילָךְ. וְאִם טָעָה קֹדֶם קְדֻשָּׁה צָרִיךְ לְהַתְחִיל (כט) בָּרוּךְ (הה״ר יונה (כג: ד״ה ומיהכן) והרא״ש פרק אין עומדין (פ״ב סי׳ יח), והגהות מיימוני (דפוס קושטא) פרק י׳ מהלכות תפלה (ס״ג), וטור):

ט יְרוּשַׁלְמִי ט׳ (פ״ה ה״ג) וְרַבֵּנוּ יוֹנָה (כג: ד״ה ומהיכן) וְהָרֹא״שׁ (פ״ה סי׳ יח).

ס דִּין בְּרָכוֹת לִקְרִיאַת שְׁמַע, וְאִם צְרִיכִים כַּוָּנָה. וּבוֹ ה׳ סְעִיפִים:

א [א] אַהֲבַת עוֹלָם (א) אַהֲבַת עוֹלָם (הַגָּהּ: וְיֵשׁ אוֹמְרִים אַהֲבָה רַבָּה, (ב) [ב]וְכֵן נוֹהֲגִין בְּכָל אַשְׁכְּנַז). [ב]וְאֵינָהּ פּוֹתַחַת בְּבָרוּךְ, מִפְּנֵי שֶׁהִיא סְמוּכָה לִבְרָכַת יוֹצֵר אוֹר. וְאִם הִיא פּוֹתָרַת בְּרָכַת הַתּוֹרָה עַיִן לְעֵיל סִימָן מ״ז (פ״ו): ב [ג]קָרֵב קְרִיאַת שְׁמַע בְּלֹא בְּרָכָה, יָצָא יְדֵי חוֹבַת קְרִיאַת שְׁמַע, (ג) [ד]וְחוֹזֵר וְקוֹרֵא (ג) [א] הַבְּרָכוֹת בְּלֹא קְרִיאַת שְׁמַע. * וְנִרְאֶה לִי שֶׁטּוֹב לַחֲזֹר וְלִקְרוֹת

א [א]בְּרָכָה שְׁנִיָּה עוֹלָם (הַגָּהּ: וְיֵשׁ אוֹמְרִים אַהֲבָה רַבָּה, (ב) [ב]וְכֵן נוֹהֲגִין בְּכָל אַשְׁכְּנַז). [ב]וְאֵינָהּ פּוֹתַחַת בְּבָרוּךְ, מִפְּנֵי שֶׁהִיא סְמוּכָה לִבְרָכַת יוֹצֵר אוֹר. וְאִם הִיא פּוֹתָרַת בְּרָכַת הַתּוֹרָה עַיִן לְעֵיל סִימָן מ״ז (פ״ו): ב [ג]קָרֵב קְרִיאַת שְׁמַע בְּלֹא בְּרָכָה, יָצָא יְדֵי חוֹבַת קְרִיאַת שְׁמַע, (ג) [ד]וְחוֹזֵר וְקוֹרֵא (ג) [א] הַבְּרָכוֹת בְּלֹא קְרִיאַת שְׁמַע. * וְנִרְאֶה לִי שֶׁטּוֹב לַחֲזֹר וְלִקְרוֹת

א [א]בְּרָכוֹת י״א (ע״ב) וּבְרָבָּן הָרַ״ף (ה״ו). ב טור. ג שם י״ב (ע״א) וּבִירוּשַׁלְמִי ד׳ (פ״ב ה״א). ד רַב הַאי (הה״ד ברשב״א י״ג: ד״ה ושמע מינה) וְהָרַשְׁבָּ״א (שם) מַהֲהִיא דְּבָרְכוֹת דַּף י״ב (ע״א).

בְּאֵר הֵיטֵב

בְּקְרִיאַת שְׁמַע וּבִתְפִלָּה, אֲבָל בִּשְׁאָר בְּרָכוֹת כְּגוֹן בְּרָכַת הַנֶּהֱנִין וְדוֹמֵיהֶן לֹא בָּעֵי עֲשָׂרָה, דְּאִיתָא בִּבְרָכוֹת (מה:) סוֹפֵר מְבָרֵךְ וּבוּר יוֹצֵא. מִכָּן אַבְרָהָם (ס״ה:) ס״א. דְּשָׁם נִתְבָּאֵר דְּעוֹנְיָן אַחֲרֵיהֶן אָמֵן: ה (ו) שֶׁפָּסַק. אֲבָל לֹא מֵרֹאשׁ, דְּהָוֵי בְּרָכָה לְבַטָּלָה. מִכָּן אַבְרָהָם (ס״ה:) (ז) וְאֵילָךְ. טָעָה מֵאוֹפְנִים וְאֵילָךְ, אֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר אֶלָּא מֵלֵּא בָּרוּךְ וְאֵילָךְ דְּמִשָּׁם וְאֵילָךְ פְּתִחֹלַת בְּרָכָה. טָעָה בְּאוֹפְנִים, מַתְחִיל מֵאוֹפְנִים וְאֵילָךְ, כֵּיוָן שֶׁפָּתַם קָדוֹשׁ סָתַם הַבְּרָכָה. עַיִן מִכָּן אַבְרָהָם (ס״ה:)

ב (ג) הַבְּרָכוֹת. וַאֲפִלּוּ לֹא קָרָאן כְּלָל צָרִיךְ לַחֲזֹר וְלִקְרוֹתָן, עַיִן סִימָן נ״ח סָעִיף ר׳. כְּתוּב בְּסֵפֶר הַבַּהֲגוֹת (שער הכוונות דרושי תפלת השחר דרוש א), אַרְבַּע זְכִירוֹת הֵם, וְהֵם: א׳ זְכִירַת מַתַּן תּוֹרָה כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ד ט״ו) וְזָכוֹר אֶת יוֹם אֲשֶׁר עָמַדְתָּ וגו׳. ב׳ זְכִירַת יְצִיאַת מִצְרַיִם. לְךָ אֱמָלֵךְ (שם כה יח). ג׳ זְכִירַת אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה ה׳ לְמִרְיָם, (שם כד ט) וגו׳. ד׳ זְכִירַת מִצְרַיִם. וְהָאַרְבַּע זְכִירוֹת אֵלּוּ יְכֻוָּן. כְּשֶׁיֹּאמַר וּבְנוּ בְחָרַתָּ, יְכַוֵּן בְּמַעֲמַד הַר סִינַי, שֶׁאָז בָּחַר בָּנוּ מִכָּל עַם וְקֵרְבָנוּ לְקַבֵּל תּוֹרָתוֹ. לְשֶׁמְךָ הַגָּדוֹל יְכַוֵּן מַעֲשֶׂה עֲמָלֵק, כִּי אֵין הַשֵּׁם מָלֵא עַד שֶׁיִּמָּחֶה שֵׁם עֲמָלֵק. לְהוֹדוֹת לְךָ, יְכַוֵּן שֶׁתְּהֵא וְהַלְּשׁוֹן נִבְרָאוּ כְּדֵי לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל שְׁמוֹ וְלֹא לְדַבֵּר לָשׁוֹן הָרָע, וּבָזֶה זָכוּר מַעֲשֶׂה מִרְיָם. וּזְכִירַת [יְצִיאַת] מִצְרַיִם יְכַוֵּן בְּפָרָשַׁת צִיצִית בְּפִסְוָק 'אֲנִי ה׳ אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם' (במדבר טו מא). עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְכָתַב הַפֶּגֶן אַבְרָהָם (סק״ב) שְׁצָרִיךְ גַּם כֵּן לְכַוֵּן 'זְכוֹר אֵת אֲשֶׁר הִקְצַפְתָּ אֶת ה׳ אֱלֹהֶיךָ וגו׳ (דברים ט ז), מִלְכוּת שָׁמַיִם, וְלָכֵן בֵּין בְּשַׁחֲרִית בֵּין בְּעַרְבִית מְסַיֵּם בְּאַהֲבָה, וְשׁוּב אַחַר הַפְּסוּק שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע חוֹזֵר וּמַתְחִיל בְּאַהֲבָה רַבָּה, עַיִן שָׁם. וּמִכָּל מָקוֹם אִם סִיֵּם קֹדֶם הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר יֵשׁ לַעֲנוֹת אָמֵן וְיִכַּוֵּן אַל מָלֵךְ נֶאֱמָן כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּסִימָן ס״א (ס״ג). וְעַיִן בְּקִצּוּר שׁוּלְחָן (ח״א) כְּלָל א׳ סִימָן ט״ו הַשְּׁמַע דְּלֹא יַעֲנֶה אָמֵן אַף עַל גַּב דְּמַתְּחִיל לְהַפְסִיק מִפְּנֵי יִרְאָה וְכִבּוּד כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּשׁוּר סִימָן ס״ו בֵּיוָן שֶׁעוֹסֵק בְּשָׁבְחוֹ שֶׁל מָקוֹם אֵין לוֹ לְהַפְסִיק בְּשָׁבָח אַחֵר. וְעַיִן שָׁם (בפרח שושן) שֶׁכָּתַב כְּמִי שֶׁצָּרִיךְ לְהַנִּיחַ טַלִּית וּתְפִלִּין וְהוּא אַחַר בָּרוּךְ וּרְיִחִים רְיִחִים בֵּין מִזְמוֹר לְמִזְמוֹר, וּכְדַיְקָבֵד אִם הַנִּיחַ בֵּין בָּרוּךְ שֶׁאָמַר לִפְסוּקֵי דְזִמְרָה לֹא הִפְסִיד הַבְּרָכָה, עַיִן שָׁם. וְעַיִן לְעֵיל סִימָן נ״ג בְּבֵאוּר הַיטֵב סָעִיף קָטָן ג׳ בְּשֵׁם גִּנַּת וְרָדִים (אריה כלל א סי׳ נא) וּמֵה שֶׁכָּתְבוּ שָׁם, וְלִקָּמָן סִימָן ס״ו (ס״ק:)

ב [א] הַבְּרָכוֹת. עַיִן בְּאֵר הַיטֵב. וְהָאוֹחֲזִין עַל פִּי הָאֲרִ״י ז״ל אוֹמְרִים אַהֲבַת עוֹלָם כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב הֶחְמִיבֵר, רַק בְּשַׁבָּת יֵשׁ לוֹמַר אַהֲבָה רַבָּה כְּמוֹבָאֵר בְּסָפֵר פְּרִי עֵץ חַיִּים (שער הק״ש פ״ג). וְכָתַב בְּשֻׁלְחָן הַטָּהוֹר (סי׳ תרו אות יח) קַבָּלָתִי בְּשֵׁם מֹהַרַ״ם וְרִלְנָא ז״ל שֶׁבְּיוֹם הַכִּפּוּרִים יֵשׁ לוֹמַר אַהֲבָה רַבָּה, וּדְבָרִים שֶׁל טַעַם הֵם לְמַכִּירֵי מַדָּע כו׳. וְעַיִן שָׁם שֶׁכָּתַב שֶׁבְּכָתְבֵי יָד מְרֻבִּין הָרַב חַיִּים וִיטָאל סִימָן תפ״ט (ס״ו), וְעַיִן בִּבְרֵכִי יוֹסֵף שָׁם (ס״ק יג):

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

(ספר הכוונות שם). וְכָתַב עוֹד (שלמי ציבור שם אות יז), שֶׁמִּנְהָגֵי מְקֻבָּלִים כְּשֶׁאוֹמֵר בְּתִפִלָּה 'בְּצֵל מַלְכוּתוֹת', צָרִיךְ לְהַדְגִּישׁ הָעַיִן הַיטֵב, שֶׁלֹּא יִהְא נִקְרָא בַּל חַס וְשָׁלוֹם כוּ׳. וְהַבְּטוּת 'מְהֵרָה' שֶׁלֹּא יִהְא קוֹרֵא בְּאֶלָּף, וְהוּא לְשׁוֹן מוֹרְנוּ הָרֵב חַיִּים וִיטָאל. וְכֵן בְּפִסְוָק 'שָׂשׂ אָגִיל בָּרְכָה מֵאֵת ה״' (תהלים כד יח), יְרִיחֵיב קְרִיאַת הָאָלֶף, שֶׁלֹּא יִהְיֶה חַס וְשָׁלוֹם מֵת. וְכָתַב בְּלִבּוּשׁ הַשֵּׁעַם שֶׁשְּׁבָּבוּי עוֹנִין בְּקוֹל רָם קְדֻשָּׁה זוֹ, שֶׁיֹּאמְרוּ הַשְּׁבּוּי בְּיַחַד בְּיִרְאַת הַפְּלָאִים, עַיִן שָׁם. וְדִוְקָא בְּשָׁבּוּי, אֲבָל בְּיָחִיד מִבֹּאר בְּסִימָן קל״ב (ס״א) שֶׁאוֹמֵר בְּלָחַשׁ, כֵּן כָּתַב בְּאֵלִיָּה רַבָּה (סק״ד) עַיִן שָׁם. וְשָׁם (ס״ב) כָּתַבְתִּי בְּשֵׁם שְׁלֹמֵי צִבּוּר (קדושה דסדרה אות ג) לְעִנְיַן קְדֻשָּׁה דְּסִדְרָא, שֶׁבְּיָחִיד אֵין קְפִידָא אִם אוֹמֵר בְּקוֹל רָם עַיִן שָׁם, וְהוּא הַדִּין כָּאן: ד [ה] ס״א. עַיִן בֵּאֹר הַיטֵב. וְעַיִן בִּרְכֵי יוֹסֵף (סי׳ סא סק״ב) דְּמִבְּאֹר בְּבֵית יוֹסֵף (ד״ה כתב א״א ז״ל) שֶׁגַּם אַחַר יוֹצֵר הַמְּאוֹרוֹת אֵין לַעֲנוֹת אָמֵן, רַק יָסִים עִם הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר, וּדְלֹא כְּיֵשׁ נוֹהֲגִין לַעֲנוֹת אָמֵן אַחַר הַמְּאוֹרוֹת וְלֹא אַחַר הַבּוֹחֵר, עַיִן שָׁם. וּבְאֶמְת שֶׁכֵּן מַשְׁמַע מִלְּשׁוֹן הַבַּיִת יוֹסֵף, אַךְ מִפְּשִׁיטוּת לְשׁוֹן הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ מַשְׁמַע דְּזִדְקָא אַחַר הַבּוֹחֵר כֵּיוָן שֶׁהוּא סְמוּךְ לִקְרִיאַת שְׁמַע הֲרֵי כְּמַפְסִיק בֵּין הַבְּרָכָה לְדָבָר שֶׁפְּבָרְךָ עָלָיו, וְצָרִיךְ עִיּוּן. וּכְמוֹבָאר בְּבֵית יוֹסֵף (שם) שֶׁאִם סִיֵּם קֹדֶם הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר עוֹנֶה אָמֵן, אֶלָּא שֶׁאֵין לוֹ לְמַהֵר לְסַיֵּם קֹדֶם אֶלָּא יָסִים כְּשָׁנֶה, וְאִז לֹא יַעֲנֶה אָמֵן, דְּהֵוִי כְּעוֹנֶה אַחַר בְּרוּכוֹתָיו, וְעַיִן לְקַמָּן סִימָן ס״א בְּדִבְרֵי מֹשֶׁה (אות ג) שֶׁכָּאמֵן יִכַּוֵּן אֵל מָלֵךְ נֶאֱמָן, וּמִכָּל מָקוֹם בְּהַשְׁלָמַת הַשֵּׁשׁ תִּבּוֹת יִסְמֹךְ עַל מַה שֶּׁשּׁוֹמֵעַ מִפִּי הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר יִכַּוֵּן אֵל מָלֵךְ נֶאֱמָן, וּמִכָּל מָקוֹם בְּהַשְׁלָמַת הַשֵּׁשׁ תִּבּוֹת יִסְמֹךְ עַל מַה שֶּׁשּׁוֹמֵעַ מִפִּי הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר כְּשֶׁחוֹזֵר ה׳ אֱלֹהֵיכֶם אֱמֶת. אֲבָל בְּיָחִיד יֵשׁ לוֹ לוֹמַר אֵל מָלֵךְ נֶאֱמָן, כֵּיוָן שֶׁכְּבָר קוֹרֵא לוֹ 'מַעֲנִיתּ גו׳, עַיִן שָׁם. וּבְשֻׁלְחָ״ה (מסכת תמיד פרק נר מצוה אות כה) כָּתַב שֶׁנִּתְרָאֶה בְּעֵינַי מִנְהָג הַסְּפָרַדִּים שֶׁלֹּא יַעֲנֶה אָמֵן וְיָסִים עִם הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר, כְּדֵי שֶׁלֹּא לְהַפְסִיק בֵּין הָאַהֲבָה לְקַבָּלַת עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם, וְלָכֵן בֵּין בְּשַׁחֲרִית וּבֵין בְּעַרְבִית מְסַיֵּם בְּאַהֲבָה, וְשׁוּב אַחַר הַפְּסוּק שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע חוֹזֵר וּמַתְחִיל וְאַהֲבָה, עַיִן שָׁם. וּמִכָּל מָקוֹם אִם סִיֵּם קֹדֶם הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר יֵשׁ לַעֲנוֹת אָמֵן וְיִכַּוֵּן אַל מָלֵךְ נֶאֱמָן כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּסִימָן ס״א (ס״ג). וְעַיִן בְּקִצּוּר שׁוּלְחָן (ח״א) כְּלָל א׳ סִימָן ט״ו הַשְּׁמַע דְּלֹא יַעֲנֶה אָמֵן אַף עַל גַּב דְּמַתְּחִיל לְהַפְסִיק מִפְּנֵי יִרְאָה וְכִבּוּד כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּשׁוּר סִימָן ס״ו בֵּיוָן שֶׁעוֹסֵק בְּשָׁבְחוֹ שֶׁל מָקוֹם אֵין לוֹ לְהַפְסִיק בְּשָׁבָח אַחֵר. וְעַיִן שָׁם (בפרח שושן) שֶׁכָּתַב כְּמִי שֶׁצָּרִיךְ לְהַנִּיחַ טַלִּית וּתְפִלִּין וְהוּא אַחַר בָּרוּךְ וּרְיִחִים רְיִחִים בֵּין מִזְמוֹר לְמִזְמוֹר, וּכְדַיְקָבֵד אִם הַנִּיחַ בֵּין בָּרוּךְ שֶׁאָמַר לִפְסוּקֵי דְזִמְרָה לֹא הִפְסִיד הַבְּרָכָה, עַיִן שָׁם. וְעַיִן לְעֵיל סִימָן נ״ג בְּבֵאוּר הַיטֵב סָעִיף קָטָן ג׳ בְּשֵׁם גִּנַּת וְרָדִים (אריה כלל א סי׳ נא) וּמֵה שֶׁכָּתְבוּ שָׁם, וְלִקָּמָן סִימָן ס״ו (ס״ק:)

ב [א] הַבְּרָכוֹת. עַיִן בֵּאֹר הַיטֵב. וְהָאוֹחֲזִין עַל פִּי הָאֲרִ״י ז״ל אוֹמְרִים אַהֲבַת עוֹלָם כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב הֶחְמִיבֵר, רַק בְּשַׁבָּת יֵשׁ לוֹמַר אַהֲבָה רַבָּה כְּמוֹבָאֵר בְּסָפֵר פְּרִי עֵץ חַיִּים (שער הק״ש פ״ג). וְכָתַב בְּשֻׁלְחָן הַטָּהוֹר (סי׳ תרו אות יח) קַבָּלָתִי בְּשֵׁם מֹהַרַ״ם וְרִלְנָא ז״ל שֶׁבְּיוֹם הַכִּפּוּרִים יֵשׁ לוֹמַר אַהֲבָה רַבָּה, וּדְבָרִים שֶׁל טַעַם הֵם לְמַכִּירֵי מַדָּע כו׳. וְעַיִן שָׁם שֶׁכָּתַב שֶׁבִּכְתָבֵי יָד מְרֻבִּין הָרַב חַיִּים וִיטָאל סִימָן תפ״ט (ס״ו), וְעַיִן בִּרְכֵי יוֹסֵף שָׁם (ס״ק יג):

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

בְּבִרְכַת יוֹצֵר אוֹר גַּם הוּא מוֹדֶה לְהָרַמְ״א בָּזֶה, דְּאִם סִיֵּם קֹדֶם הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר יֵשׁ לַעֲנוֹת אָמֵן אַחֲרָיו. וְעַיִן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד״ה ולא יענה): (כה) סִימָן ס״א. בְּסָעִיף ג׳ בַּהַגָּ״ה, דְּשָׁם נִתְבָּאֵר בְּבִרְכַת הַבּוֹחֵר הַמְּנֻהָג לְסַיֵּם קֹדֶם הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר וְלַעֲנוֹת אָמֵן אַחַר הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב בְּדִבְרֵי מֹשֶׁה בְּסִימָן זֶה (אות ו). וְהַטַּעַם דִּבְרָכוֹת קְרִיאַת שְׁמַע אֵינָן דּוֹמוֹת לְשְׁאָר בְּרָכוֹת הַמִּצְוֹת, שֶׁהָרֵי אֵין מְבָרְכִין אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לִקְרוֹת שְׁמַע, אֶלָּא בְּרָכוֹת בְּפָנֵי עַצְמָן הֵן, וְתִקְּנוּ לְבָרֵךְ אוֹתָם קֹדֶם קְרִיאַת שְׁמַע, לָכֵן אֵין חֲשָׁשׁ בְּמָה שֶׁמַּפְסִיק בֵּינֵיהֶם לִקְרִיאַת שְׁמַע. וְעַיִן בְּאַחֲרוֹנִים שֶׁהֶעְתִּיקוּ כָּלָם אֶת דִּבְרֵי הָרַמְ״א לְדִינָא דְּאִם סִיֵּם בְּרָכַת הַבּוֹחֵר קֹדֶם הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר יֵשׁ לַעֲנוֹת אָמֵן אַחַר הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר, אַךְ א) לְכַתְּחִלָּה (י) יוֹתֵר טוֹב שֶׁיְּסַיֵּם בְּשָׁוֶה עִם הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר וְלֹא יְצַטָּרֵךְ לַעֲנוֹת אָמֵן אַחַר בְּרָכָה (דיני ק״ש ס״ח) שֶׁכָּתַב דְּאֵין לַעֲנוֹת אָמֵן אַחַר בְּרָכָה רַבָּה לִשְׁמֹעַ: ה (כו) תַּחְתָּיו. דְּהַיְנוּ שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לַחֲזֹר לְמְקוֹמוֹ: (כז) מִקְּדֻשָּׁה וְאֵילָךְ. דְּהַיְנוּ בְּ'הָאוֹפָנִים' אוֹ בִּ'לְאֵל בָּרוּךְ נְעִימוֹת': (כח) וְאֵילָךְ. אִם בְּ'אוֹפָנִים' טָעָה, צָרִיךְ לְהַתְחִיל מִ'יְהַאוֹפָנִים'. וְאִם בִּ'לְאֵל בָּרוּךְ נְעִימוֹת', צָרִיךְ לַחֲזֹר לִתְחִלַּת לְאֵל בָּרוּךְ נְעִימוֹת. וְאַף דְּקַיְימָא לָן לְקַמָּן בְּסִימָן קכ״ו (ס״ב) דְּהַשְּׁנֵי צָרִיךְ לְהַתְחִיל מִתְּחִלַּת הַבְּרָכָה שֶׁפָּעָה הָרִאשׁוֹן, (ל) שְׁאנִי הָכָא דְּמִכֵּיוָן שֶׁעָנוּ קְדוּשׁ קְדוּשׁ מִשָּׁם וְאֵילָךְ כְּתִחִלַּת בְּרָכָה דָּמֵי: (כט) בָּרוּאשׁ. שְׁאֵין חוֹלְקִין בְּרָכָה אַחַת לְשְׁתַּיִם. (יא) וְזֶה דַּוְקָא בִּזְמַן שֶׁהָיוּ נוֹהֲגִין לְהוֹצִיא בְּבִרְכַת קְרִיאַת שְׁמַע, אֲבָל בְּהֵיוֹם שֶׁהַמְּנֻהָג שֶׁכָּל אֶחָד מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ וְאֵין שׁוּם אֶחָד יוֹצֵא בְּבִרְכַת הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר, אִם נִשְׁתַּתֵּק הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר בְּבִרְכַת יוֹצֵר אוֹר וְכִהֲאי גַּוְנָא בְּכָל הַבְּרָכוֹת [וְלָבַד מִתְּפִלָּה], אָסוּר הַשֵּׁנִי הָעוֹמֵד תַּחְתָּיו לַחֲזֹר וּלְהַתְחִיל מִמָּקוֹם שֶׁכָּבָר אָמַר מִתְּחִלָּה בְּעַצְמוֹ:

א (א) אַהֲבַת עוֹלָם. פָּרוּשׁ תְּחִלַּת הַבְּרָכָה מַתְחֶלֶת אַהֲבַת עוֹלָם, (ל) אֲבָל כָּל נֻסַּח הַבְּרָכָה וַחֲתִימָתָהּ הִיא כְּמוֹ שֶׁאָנוּ אוֹמְרִין בְּבִרְכַת אַהֲבָה רַבָּה אַף לְדַעָה זוֹ: (ב) וְכֵן נוֹהֲגִין. הֵיְנוּ בְּבֹקֶר, אֲבָל בָּעֶרֶב נוֹהֲגִין לוֹמַר אַהֲבַת עוֹלָם. וְהַטַּעַם שֶׁנָּהֲגוּ לוֹמַר בַּבֹּקֶר אַהֲבָה רַבָּה מִשּׁוּם דִּכְתִיב (איכה ג כג) 'חֲדָשִׁים לַבְּקָרִים רַבָּה אֱמוּנָתֶךָ'. וְכָל זֶה לְכַתְּחִלָּה, (ג) אֲבָל בְּדִיעֲבַד אַף אִם אָמַר כָּל הַנֻּסָּח שֶׁל אַהֲבַת עוֹלָם בַּבֹּקֶר יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ: ב (ג) וְחוֹזֵר וְקוֹרֵא וכו׳.

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(י) אֵלִיָּה רַבָּה (סק״ד) וְשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (סק״ה): ה (יא) לְכוּשׁ וּמָגֵן אַבְרָהָם (סק״ה): (יב) חַיֵּי אָדָם (ח״א כלל כט ס״ה): א (ל) בָּ״ח (ס״א) וּפְרִישָׁה (סק״א): (ג) פְּשׁוּט:

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] ובשו״ע הרב (שם) כתב דהמנהג הוא שעונים אמן אחר ברכה זו, ואין חוששין להפסק, לפי שברכות קר״ש אינן כברכת המצות, שהרי אין מברכין על קר״ש 'אשר קדשנו במצותיו וצונו לקרות קר״ש' כפי שמברכין בשאר המצות. **ב]** וכ״כ בשו״ע הרב (ס״א), אולם בסידורו הנוסח הוא 'אהבת עולם' בין בשחרית בין בערבית.

Mishna Brura Memukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah